

TULEVAISUUSTYÖPAJOILLA KOHTI KESTÄVÄÄ HYVINVOINTIA

Jussi Linkola & Sara Väisänen (toim.)

Tulevaisuustyöpajoilla kohti kestävää hyvinvointia
© Metropolia Ammattikorkeakoulu ja tekijät 2023

Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja
Mikrokirjat 48
Helsinki 2023

Julkaisija Metropolia Ammattikorkeakoulu
Toimittanut Jussi Linkola ja Sara Väisänen
Sarjan ulkoasu Tuomas Aatola ja Juhana Kokkonen
Taitto Katariina Haanpää
Kansikuva Eilis Garvey, Unplash.com

ISBN 978-952-328-384-8 (pdf)
ISSN 2669-8323 (pdf)

<https://www.metropolia.fi/julkaisut>
<https://hytke.metropolia.fi/>

Tämä teos on lisensoitu [Creative Commons Nimeä-EiKaupallinen-JaaSaimoin 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/) pois lukien julkaisussa olevat kuvat.

Julkaisu on tuotettu osana Metropolia Ammattikorkeakoulun Hytke – Kestävää hyvinvointia yhdessä tutkimalla ja kehittämällä -hanketta, jota rahoittaa Opetus- ja kulttuuriministeriö. Hankkeen tarkoituksena on rakentaa osallistuvaa tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa Metropolia Ammattikorkeakoululle ja verkostoissa hyödynnettäväksi. Tavoitteena on kestävä hyvinvointi ihmisten arjessa teknologiaa hyödyntämällä. Hankkeessa tehdään yhteistyötä Itä-Suomen yliopiston kanssa. Hanketta toteutetaan vuosina 2021–2023.

Sisällysluettelo

Kohti kestäväää hyvinvointia 6

Kestävän hyvinvoinnin tulevaisuuden tekijät 9

Mikä elämästä tekee hyvän? Hyvinvointi
tulevaisuuskestävässä yhteiskunnassa 10

Miten edistää kestäväää hyvinvointia?
Osallistuva TKI-kumppanuus 12

Kuinka arvioida vaikuttavuutta? Kestävään
hyvinvointiin tähtäävä TKI-toiminta 14

Yhteiskehittelyä tulevaisuustyöpajoissa 19

Kuntoutumista kehittäjäkumppanuudessa 20

Osallisuus tulevaisuuden muuttuvissa
kuntoutumisen verkostoissa 24

Osallistumisen hyvinvointivaikutuksia – peilaus
osallistuvaan tutkimuskumppanuuteen 28

Tulevaisuuden asumisen teknologia kestäväää
hyvinvointia rakentamassa 32

Digisti mukaan osallistuvaan TKI-kumppanuuteen 36

Uusi eurooppalainen Bauhaus! Osallistuvalla
TKI-kumppanuudella kohti kestäväää hyvinvointia 40

Tulevaisuustyöpaja kutsuu vastavuoroiseen yhteistoimintaan 44

Kirjoittajat 46

Lähteet 50

Kohti kestäväää hyvinvointia

NEA VÄNSKÄ

Kuvittele mielessäsi, miltä maailma näyttää kymmenen vuoden kuluttua. Entä kahdenkymmenen vuoden kuluttua? Mielikuvittelu herättää visioita erilaisista mahdollisuuksista, mutta myös ajatuksia haasteista ja ponnisteluista, joita hyvän tulevaisuuden tekeminen vaatii.

Kestävä hyvinvointi tulevaisuudessa edellyttää kollektiivista toimintaa yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi sekä monimuotoisen osaamisen ja erilaisen asiantuntijuuden yhteensovittamista. Olennainen kysymys on, miten mahdollistetaan yhdenvertaista osallistumista. Miten yhä useampi voi toimia aktiivisena muutoksentekijänä yhteistoiminnassa kohti yhteistä hyvää?

Metropolia Ammattikorkeakoulussa järjestettiin 25.10.2022 "Kestävän hyvinvoinnin tulevaisuustyöpaja" -tapahtuma, jossa eri alojen asiantuntijoita, tutkijoita, kehittäjiä, kokemustoi-
mijoita, opiskelijoita ja muita kumppaneita kokoontui yhteen

jakamaan asiantuntijuutta ja hyviä käytänteitä, oppimaan ja luomaan uudenlaista, tulevaisuuskestävää toimintakulttuuria tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnassa (TKI-toiminnassa). Tämä mikrokirja tiivistää asiantuntijoiden esitykset ja työpajojen tulokset kestäväää hyvinvointia edistävässä TKI-toiminnassa hyödynnettäviksi.

Tapahtuma liittyi osallistuvan TKI-kumppanuuden kehittämiseen Metropoliassa opetus- ja kulttuuriministeriön TKI-toiminnan profiloitumisrahoituksella. Osallistuvassa TKI-kumppanuudessa on kyse toimintakulttuurin muutoksesta, jossa TKI-toiminta perustuu yhteistoimintaan ja yhdenvertaista osallistumista mahdollistavaan kumppanuuteen prosessin kaikissa vaiheissa.

Toivomme, että mikrokirja herättää sinussa innostusta ja ajatuksia tulevaisuuskestävästä toiminnasta omassa arjessasi, yhteisöissäsi tai kumppanuuksissasi, sillä hyvä tulevaisuus rakennetaan yhdessä.

Nea Vänskä, projektipäällikkö

Kestävän hyvinvoinnin tulevaisuuden tekijät

Kestävän hyvinvoinnin tulevaisuustyöpaja -tapahtuma käynnistyi Arto O. Salosen, Salla Siparin ja Tomi Mäki-Oppaan alustuspuheenvuoroilla. Jokaisen alustuksen jälkeen kuultiin kommenttipuheenvuoro, jossa aihetta käsiteltiin Metropolia Ammattikorkeakoulun ja TKI-toiminnan näkökulmasta. Alustusten ja kommenttipuheenvuorojen [tallenteet ovat katsottavissa Metropolian YouTube-kanavalla](#). Julkaisun ensimmäiseen osioon on koottu alustusten keskeiset ajatukset.

Mikä elämästä tekee hyvän? Hyvinvointi tulevaisuuskestävässä yhteiskunnassa

ARTO O. SALONEN

Hyvän elämän tavoittelussa on viimeisten vuosikymmenten aikana korostunut pyrkimys elintason parantamiseen. Elintaso on kuin näytelmän kulissit. Kulisseja tarvitaan, mutta ilman hyvää juonta näytelmä ei ole näytelmä. Elämänlaatu rakentaa elämälle juonen, joka kannattelee ja tekee elämästä elämisen arvoista.

Kestävä hyvinvointi edustaa kokonaisvaltaista, integroitua ja systeemistä lähestymistä elintasoon, elämänlaatuun ja kestävyteen. Siinä yhdistyvät hyvän elämän tavoittelun tavat ja kestävyyspyrkimykset yksilön, yhteiskunnan ja planeetan tasolla.

Kuva 1. Arto O. Salonen pitämässä päivän ensimmäistä alustuspuheenvuoroa.

Rajallisen maapallon olosuhteissa on oleellista siirtää hyvinvoinnin tavoittelun painopistettä elämän aineellisista päämääristä kohti aineettomia päämääriä. Silloin kestäviin elämäntapoihin siirtyminen ei perustu luopumiseen ja niukkuuteen vaan elämän koko täyteen tavoittamiseen. Aineettomien asioiden lisääminen ei ole keltään pois. Ne ovat luonteeltaan runsaita ja ehtymättömiä. Lisäksi se ovat kaikkien ihmisten ulottuvilla.

Aineettomien asioiden varaan rakentuvassa hyvinvoinnissa on kyse esimerkiksi tyytyväisyydestä elämää kohtaan, elämän merkityksellisyyden ja tarkoituksellisuuden kokemuksesta, omaan elämänkulkuun vaikuttamismahdollisuuksien tunnistamisesta ja hyödyntämisestä sekä omien voimavarojen kehittämisestä.

Miten edistää kestäväää hyvinvointia? Osallistuva TKI-kumppanuus

SALLA SIPARI

Osallistuva TKI-kumppanuus on yhteistoiminnassa kehkeytyvää toimintakulttuuria tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-toiminnassa. Se mahdollistaa yhdenvertaisen ja vastavuoroisen osallistumisen kaikille osapuolille heidän omien voimavarojensa mukaisesti. Kumppanuus muodostuu yhteisen, arjessa merkityksellisen asian äärelle, ja mukaan voi tutkijoiden kanssa liittyä moninaisia toimijoita, kuten esimerkiksi ammattilaisia ja asiakkaita.

Osallistumiselle otollisia olosuhteita, erityisesti turvallista ilmapiiriä, rakennetaan yhdessä koko TKI-prosessin ajan. Tehtäviä ja toimintatapoja muotoillaan yhdessä tunnistaen kunkin toimijan arvokas asiantuntijuus, ja moninaista asiantuntijuutta hyödynnetään yhdistämällä erilaista osaamista. Yhteistoimijuus luo voimavaroja ja uusia ratkaisuja kestävän hyvinvoinnin edistämiseksi.

Kuva 2. Salla Sipari kertomassa osallistuvasta TKI-kumppanuudesta yleisölle.

Kumppanuusperustaiseen yhteistoimintaan osallistuminen voimaannuttaa. Se antaa mahdollisuuden vaikuttaa itselle tärkeisiin asioihin ja tulla myös itse kunnioitettavalla ja arvostavalla tavalla vaikutetuksi. Osallistuva TKI-kumppanuus onkin jatkuvaa oppimista ja yhteisöllisen osaamisen vahvistumista.

Osallistuvan TKI-kumppanuuden perustana on jaettu tahtotila paremman huomisen tekemiseen yhdessä. Se on kuulumista itselle merkitykselliseen TKI-yhteisöön, joka on sitoutunut ja vastuullinen. Osallistuvassa TKI-kumppanuudessa yhteistoiminta ja yhdessä tuotettu tieto sekä uudet ratkaisut ovat merkityksellisiä ja hyödynnettävissä arjessa kestävän hyvinvoinnin edistämisessä.

Kuinka arvioida vaikuttavuutta? Kestävään hyvinvointiin tähtäävä TKI-toiminta

TOMI MÄKI-OPAS

Arvioinnin kannalta olennaista on lähteä liikkeelle siitä, mikä on TKI-toiminnan määritelmä ja mitkä ovat sille asetetut tavoitteet. Esimerkiksi OECD (2015, 44) on määritellyt TKI-toiminnan systemaattiseksi toiminnaksi, jonka tavoitteena on uuden tiedon lisääminen ja käyttäminen uusien sovellusten löytämiseksi. Vaikuttavuuden kannalta olennaista on, kuinka hyvin TKI-toiminta ja sitä tukevat prosessit saavuttavat toiminnalle asetetut tavoitteet. Tavoitteiden tulisi olla määritelty mahdollisimman selkeästi ja olla mitattavissa.

UEF // **VAIKUTTAVUUDEN TALO**

TKI-toiminnan vaikuttavuuden arviointi kestävän hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta

*Puheenvuoro 25.10.2022
Kestävän hyvinvoinnin tulevaisuusryöpä*

Tomi Mäki-Opas
Tutkimusjohtaja, dosentti
Vaikuttavuuden talo
Yhteiskunta- ja kauppatieteiden tiedekunta

Kuva 3. Tomi Mäki-Opas puhuu vaikuttavuuden arvioinnista Zoomin välityksellä.

TKI-toiminnan vaikuttavuuden arvioinnin näkökulmasta tulee tarkastella

1. toimintaan laitettuja panostuksia henkilöstön osaamisen ja taloudellisten resurssien kannalta
2. niitä tekoja, joiden avulla pyritään saamaan tavoiteltua muutosta aikaan
3. niitä konkreettisia muutoksia, joita teoilla saadaan aikaan, esimerkiksi uuden oppimista, taitoja, asenteiden muutoksia tai uutta käyttäytymistä
4. vaikuttavuutta eli muutosta suhteessa asetettuun tavoitteeseen, esimerkiksi sitä, edistyykö kestävä hyvinvointi.

Tämä edellyttää paitsi kestäväen hyvinvoinnin määrittelyä, myös tekojen arviointia niin ihmisen, organisaation kuin yhteiskunnan tasolla, mikä monesti vaatii monimenetelmällistä arviointiasetelmaa.

Kestävällä hyvinvoinnilla tarkoitetaan yhteiskuntapolitiikan näkökulmasta sitä, että yhteiskunta tavoitteellisesti ja kestävästi investoi keskeisiin prosesseihin, jotka tuottavat hyvinvointia kaikille sen asukkaille yhdenvertaisesti.

Investoimispäätösten taustalla tulisi olla niin sanotut hyvän yhteiskunnan arvot, joita ovat tasa-arvo, vapaus, oikeudenmukaisuus ja solidaarisuus. Samalla tulisi huomioida taloudellinen, sosiaalinen, kulttuurinen, ja ekologinen kestävyys; tulevilla sukupolvilla tulisi olla yhtäläiset mahdollisuudet hyvinvointiin.

Tiedolla johtamisen näkökulmasta päätöksentekijöillä täytyy olla kriittistä tiedonlukutaitoa siitä, miten vaikuttavuustietoa ja muuta, esimerkiksi kokemustietoa, voidaan käyttää systeemisten ja kompleksisten ilmiöiden, kuten kestäväen hyvinvoinnin, edistämiseksi.

Yhteiskehittelyä tulevaisuustyöpajoissa

Kestävän hyvinvoinnin tulevaisuustyöpaja -tapahtuman iltapäiväosuudessa kokoonnuimme yhteiskehittämään erilaisiin ryhmiin päivän teeman ympärille. Iltapäivän aikana osallistujilla oli mahdollisuus syventyä esimerkiksi seuraaviin aiheisiin: kuntoutumisprosessien kehittäminen kehittäjäkumppanuudessa, EU:n New European Bauhaus -aloite, tulevaisuuden asumisteknologia sekä osallistumista mahdollistavan TKI-toiminnan digitaalinen ympäristö. Työpajoissa kehitettiin aiheita yhdessä tulevaisuusorientoituneesti. Julkaisun toiseen osioon on koottu pohdintoja ja oivalluksia työpajojen osallistujilta ja vetäjiltä.

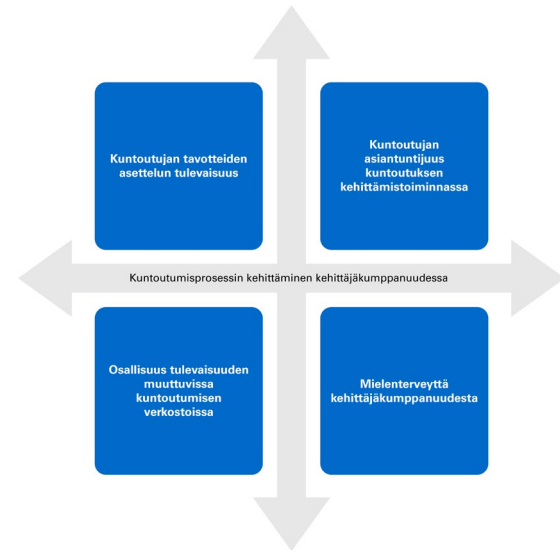
Kuntoutumista kehittäjä- kumppanuudessa

SARI HELENIUS

Kestävän hyvinvoinnin tulevaisuustyöpajan osallistajat kutsuttiin mukaan kehittämään yhdessä kuntoutumista edistävää toimintaa. Neljän rinnakkaisen kuntoutumisprosessin kehittämiseen keskittyneen tulevaisuustyöpajan suunnittelusta ja toteutuksesta vastasivat kuntoutuksen (ylempi AMK) tutkinto-ohjelman opiskelijat.

Tulevaisuustyöpajoissa kuntoutumisprosessin kehittäminen kumppanuudessa toteutui neljää teemaa tarkastellen:

1. kuntoutujan tavoitteiden asettelun tulevaisuus
2. kuntoutujan asiantuntijuus kuntoutuksen kehittämistoiminnassa
3. osallisuus tulevaisuuden muuttuvissa kuntoutumisen verkostoissa
4. mielenterveyttä kehittäjäkumppanuudesta.

Kuva 4. Tulevaisuustyöpajat kuntoutumisprosessin kehittämiseksi kehittäjäkumppanuudessa.

Tulevaisuustyöpajat tarjosivat mahdollisuuden moniääniseen yhteiskehittämiseen. Tulevaisuustyöpajoihin olivat tervetulleita kaikki aiheesta kiinnostuneet – kuntoutujat, läheiset, kokemustoimijat ja ammattilaiset. Kestävän hyvinvoinnin tulevaisuustyöpajan aamupäivän ohjelmaan osallistuneiden lisäksi työpajoja järjestäneet opiskelijat kutsuivat mukaan osallistujia omista verkostoistaan.

Tulevaisuustyöpajat rakentuivat opiskelijoiden tulevaisuustyöskentelyyn virittäneistä alustuksista ja fasilitoidusta työpajatyöskentelystä. Menetelminä hyödynnettiin muun muassa aivoriieheä, tulevaisuusmuistelua ja tulevaisuusvers-tasta. Inspiraatiota työskentelyyn ammennettiin tulevaisuudentutkimuksen menetelmistä.

Keskeisessä osassa tulevaisuustyöpajoja oli yhdenvertaisen osallistumisen mahdollistaminen ja kunnioittava, toisten näkökulmia kuunteleva läsnäolo. Yhdessä kehittämiseen viritettiin luomalla innovatiivista, katseet hyvään tulevaisuuteen suuntaavaa ilmapiiriä. Ideoinnilta toivottiin avoimuutta ja ennakkoluulottomuutta. Yhteistoiminnassa oli tärkeää, että käytettiin kieltä, joka oli osallistujille ymmärrettävää.

Tulevaisuustyöpajoissa visioitiin kuntoutumisen hyvää tulevaisuutta ja uusia toimintatapoja kuntoutujien, läheisten ja ammattilaisten yhteistoiminnan edistämiseksi ja kumppanuuden rakentamiseksi. Tuloksissa esiin nousivat muun muassa kuntoutujille itselleen merkityksellisten tavoitteiden tunnistaminen sekä kuntoutujan ja hänen lähipiirinsä huomioiminen. Lisäksi keskustelua herättivät kuntoutumista edistävään yhteistoimintaan osallistumista mahdollistavat keinot ja toimintatavat sekä vertaisten, kokemustoimijoiden ja uuden teknologian hyödyntäminen kuntoutumisen voimavarana.

Kehittäjäkumppanuudessa osallistuminen kehittämistoimintaan mahdollistuu kaikille osapuolille ja kaikkien ainutlaatuista asiantuntijuutta arvostetaan. Kehittämisen kannalta se tarkoittaa ajattelun avartamista, asennemuutostakin. Kuntoutujien, läheisten ja ammattilaisten kehittäjäkumppanuus kuvautuu yhteisenä oppimisprosessina, kun uutta tietoa, ymmärrystä ja innovaatioita rakennetaan kuntoutumisen edistymiseksi.

Tulevaisuustyöpajojen tavoitteena oli tukea kuntoutumisen verkostoissa toimivia yhteisen päämäärän, kuntoutumisen hyvän tulevaisuuden, määrittämisessä sekä kehittäjäkumppanuutta vahvistavien toimintatapojen rakentamisessa. Työpajojen tuloksena rakentui moninäkökulmaista ymmärrystä neljästä edellä mainitusta kuntoutumisprosessin kehittämisteemasta. Tulevaisuustyöpajoissa koettiin myös voimaantumista yhdessä jaetun ilon ja naurun kautta.

YAMK-opiskelijoiden tulevaisuustyöpajat perustuivat Yhdys-pinnoilla rakentuva kuntoutus -opintojaksolla karttuneeseen ymmärrykseen kehittäjäkumppanuudesta. Tulevaisuustyöpajojen suunnittelu ja toteutus oli osa kuntoutuksen kehittämis- ja johtamisosaamista, joka vahvisti käytännönläheistä yhteisöllistä oppimista.

Osallisuus tulevaisuuden muuttuvissa kuntoutumisen verkostoissa

SARA VÄISÄNEN

Osallistuin pitkäaikaisena kuntoutujana, kokemustoimijana sekä osallistuva tutkimuskumppanuus -mallin kehittäjäkumppanina ”Osallisuus tulevaisuuden muuttuvissa kuntoutumisen verkostoissa” -työpajaan. Työpajassa virittäydyimme keskusteluun YAMK-opiskelijan raamittamalla kysymyksillä sekä esittäytymällä lyhyesti toisillemme. YAMK-opiskelija onnistui virittämään turvallisen ja vuorovaikutteisen yhteiskeskustelun, jossa meitä oli vajaat kymmenen eri alan toimijaa kuntoutuksen ympäriltä pohtimassa ja ideoimassa työpajan teemojen äärellä.

Kantavana teemoina työpajan keskustelussa olivat digitalisaation, teknologian ja tekoälyn mahdollisuudet tulevaisuudessa osallisuuden edistäjinä. Tämän lisäksi pohdintoja

herätti kuntoutujien nykyistä aktiivisempi mahdollisuus osallistua kuntoutumisprosessiin laajenevissa kuntoutumisen verkostoissa. Yhtenä tärkeänä tulevaisuuden muutoskohteena nähtiin esimerkiksi se, miten kuntoutujan aiemmin kertyneitä terveys- ja kuntoutumistietoja voisi hyödyntää kuntoutumisen suunnittelussa nykyistä paremmin eri toimijoiden yhteistoiminnassa.

Kuntoutujan näkökulmasta työpajan keskusteluaiheet olivat merkityksellisiä. Aiheita voimaannuttavammaksi koin kuitenkin tilaisuuden yhdenvertaista osallistumista painottavan ilmapiirin ja rakentuvan yhteistoimijuuden. Olimme aidosti osallistuvan TKI-kumppanuuden ytimessä – osallistuminen ajatusten vaihtoon oli yhdenvertaista ja eri näkökulmia arvostavaa vuorovaikutusta. Työpajassa sain mahdollisuuden jakaa näkemyksiäni ja kokemuksiani pitkäaikaisena kuntoutujana. Toisaalta työpaja toimi erinomaisena oppimisympäristönä itselleni, mitä tulen myös hyödyntämään tulevaisuuden kokemustoimija- ja vaikuttamistyössä.

Eräs käteen jääneistä ”ahaa-elämyksistä” työpajassa oli kuntoutumiskentän laaja-alaisuus, jossa jokainen alan ammattilainen tarkastelee, tutkii, visioi tulevaisuutta oman toimintaympäristönsä pohjalta. Yhdestä näkökulmasta rakennettu tulevaisuuden kuntoutumisen kehittämistyö palvelee todennäköisesti vain hyvin kapeaa kohderyhmää. Sitä vastoin yhdistämällä eri toimijoiden näkemyks-, kokemus-,

tieto- ja taitopohjia on mahdollista rakentaa kuntoutumismalleja- ja verkostoja, joista syntyy hyvinvointia laajemmin. Työpajan jälkeen jäin pohtimaan esimerkiksi yhteisiä, hyödyllisiä tarttumapintoja toimintakykyä ylläpitävässä kuntoutumisessa, joka koskettaa usein pysyvästi fyysisesti vammautuneita ja yhteiskunnan iäkkäimpiä kansalaisia. Hyödyllisiä pohdittavia tarttumispintoja olisivat esimerkiksi oikea-aikaiset toimintakykyä ylläpitävät kuntoutumisen apuvälineet kotona sekä myös psyykkisen toimintakyvyn ylläpitämisen huomioiminen osana kuntoutumiskokonaisuutta.

Työpaja tarjosi lyhyen matkan yhteistoimijuuden hyötyihin. Kasvokkain toteutettu tilaisuus, jota pohjustivat aiheeseen virittävät luennot ja opiskelijoiden johdattamat työpajat, oli mielekäs ja toimiva tapa muuttaa vallitsevia toimintatapoja ja asenteita.

Osallistumisen hyvinvointivaikutuksia - peilaus osallistuvaan tutkimuskumppanuuteen

PILVI TUOMOLA

Heti tämän mikrokirjan alkumetreillä on esitetty tärkeä kysymys siitä, miten yhdenvertainen osallistuminen ja yhteistoiminta mahdollistetaan. Lisäksi aiemmissa puheenvuoroissa aiheesta on pohdittu myös yksilön ja yhteisön hyvinvointia rakentavasta näkökulmasta. Minua kiehtoo erityisesti näkökulma siitä, mitä hyvinvointivaikutuksia yhdenvertainen osallistuminen ja yhteistoiminta voivat aikaansaada. Mitä kaikkea mahdollistuu, kun kukaan ei ole kohde vaan kanssakehittäjä, kanssa-ajattelija, ehkä jopa rohkea kanssa-muuttuja? Kun kukaan ei yritä hallita kenenkään ajatuksia tai kukaan ei ole kenenkään muutoskohteena, annetaan tilaa hyvin erilaisille hyvinvointia rakentaville ajatuskokeiluille ja yhdessä tutkimiselle.

Kuva 5. Yhteistä keskustelua osallistuvan TKI-kumppanuuden äärellä.

Tutkitun tiedon mukaan ihmisen hyvinvointia rakentavat asiat, kuten muun muassa omien arvojen suuntainen toiminta sekä autonomian, kyvykkyyden ja yhteisöllisyyden toteutuminen (Deci & Ryan 2000), ovat mielestäni osallistuvan TKI-kumppanuuden ja -prosessin ydintä. Prosessi voi siis tavoittaa nämä kaikki, kun ihmisille tarjotaan mahdollisuus pohtia asioita eri näkökulmista: mikä juuri minulle on tässä tärkeää, mikä on minun motivaationi osallistua ja mitä osaamista haluan jakaa? Tällainen kumppanuus mahdollistaa myös pysähtymisen oman osaamisen ja vahvuuksien tunnistamisen äärelle sekä muiden osallistujien toimimisen arvokkaina peleinä.

Ehkä ihan parasta antia tässä on siis ihmisten voimavarojen tunnistaminen, käyttöön ottaminen ja niiden yhdistäminen. Mahdollisuudet nostaa kuuntelemalla ja kysymällä toisesta ihmisestä esiin jotain sellaista potentiaalia, joka saattaisi muuten jäädä käyttämättä, on kiehtova ajatus. Myös ihmislähtöinen yhdessä toimimisen arvopohja sekä prosessin ydintekijät vahvistavat osallistuvan TKI-kumppanuuden potentiaalia luoda kestävää hyvinvointia.

Itselleni on hyvin tärkeää, että voin toimia omien arvojeni suuntaisesti. Koen, että osallistuva TKI-kumppanuus kietoutuu vahvasti myös minulle tärkeisiin inhimillisyyden, kasvun, rohkeuden ja lempeyden teemoihin ja näin tarjoaa mahdollisuuden rakentaa omia kestävästä hyvinvoinnin ulottuvuuksia. TKI-kumppanuudesta heijastuva ihmiskäsitys myös puhuttelee myönteisyydellään.

Tällainen edellä kuvattu yhdenvertaiseen osallistumiseen ja kumppanuuteen perustuva toimintakulttuuri mahdollistaa osallistujille kasan hyvinvointivaikutuksia. Merkityksellistä on jokaisen osallistujan oma ainutlaatuinen näkökulma, josta vain hän voi nähdä, ei kukaan muu. Tämän mahdollisuuden syvällisempi ymmärtäminen ja käyttöön houkuttelemisen mahdollistavat huikeita kanssa-ajattelun ja -kehittämisen ulottuvuuksia, joita meillä ei taida olla varaa jättää käyttämättä.

Tulevaisuuden asumisen teknologia kestäväää hyvinvointia rakentamassa

PANU KARHINEN

Työpajassa jaettiin ajatuksia teknologian luomista mahdollisuuksista kestäväää hyvinvointia tukevaan tulevaisuuden asumiseen. Työpajan aikana rakennettiin yhdessä erilaisia skenaarioita ja pohdittiin niiden toteutumista edellyttäviä valintoja ja tekoja soveltamalla Sitran (2021) Tulevaisuustajuus-työpajamallia.

Työpajassa vahvistettiin osallistujien eli tulevaisuuden muutoksen tekijöiden tulevaisuusajattelua muodostamalla kuvaa tulevaisuuden asumisesta teknologistuvan ympäristön ja inhimillisen toiminnan vuorovaikutuksena. Pohdimme yhdessä, miten tuo vuorovaikutus lisää hyvinvoinnin mahdollisuuksia kestäväällä tavalla, ja ajatuksista tiivistettiin lause kuvaamaan vuoden 2050 monipuolisesti kestäväää asumista. Työpajan toteutti HIPPA-Remote – Etäpalvelut

tuotekehittäjälle ikäihmisen asumisen tueksi -hanke. Toimin HIPPA-Remote-hankkeessa asiantuntijana ja olin tämän työpajan fasilitaattori.

Tulevaisuustajuus on Sitran tammikuussa 2021 julkaisema yhteiskehittelymenetelmä, joka tähtää vaihtoehtoisten tulevaisuuksien näkyväksi tekemiseen, tutkimiseen ja rakentamiseen. Menetelmän tarkoituksena on lisätä osallistujien kykyä kuvitella erilaisia tulevaisuuksia ja toimia toivotun tulevaisuuden toteutumiseksi. Menetelmä on tarkoitettu kenen tahansa käyttöön ja sovellettavaksi. Menetelmän käyttöönottoa on helpotettu hyvin toteutettujen verkkosivujen ja oheismateriaalin, kuten fasilitaattorille suunnatun käsikirjan, avulla.

Tulevaisuustajuustyöpaja voidaan toteuttaa joko etänä tai läsnä ollen. "Tulevaisuuden asumisen teknologia kestäväää hyvinvointia rakentamassa" -työpaja toteutettiin Metropolia Ammattikorkeakoulun Myllypuron kampuksella yhteiskehittelyyn soveltuvaassa luokkatilassa. Työpajaan osallistui fasilitaattorin lisäksi seitsemän henkilöä. Pajassa osallistujat kuljetettiin kuvitteluun rohkaisevien neljän eri vaiheen kautta tiivistämään ajatuksiaan vuoden 2050 toivottavasta asumisesta.

Asumisen teknologian hyvinvointia tuottavaan kestävytyteen löydettiin työpajassa monta eri vaikuttavaa tekijää. Esimer-

Kuva 6. Panu Karhinen fasilitoi tulevaisuustyöpajaa.

kiksi ikärakenteen muutokset, asumisen hinta, alueelliset erot, ilmastonmuutoksen ja luonnon kantokyvyn vaikutukset vaikuttavina tekijöinä saivat osallistujat aktiiviseen keskusteluun ja toisten osallistujien ajatusten tunnusteluun mukaan.

Jaettua pohdintaa tukevia kysymyksiä syntyi työpajan ”Mitä jos?” -kysymyksen kautta. Keskeiseksi pohdinnan lähteeksi nousi kysymys: ”Mitä, jos kaikki olisivat onnellisia asumaan?” Tähän liittyivät myös pohdinta: ”Mitä, jos teknologian ja älyllinen ratkominen edellyttäisi aina fyysistä ponnistusta?” Tähän liittyen keskusteltiin tulevaisuudesta, jossa teknologia asumisessa ei vain helpottaisi ihmisen fyysistä toimintaa vaan myös saisi ihmisen liikkumaan ja fyysisesti

ponnistelemaan. Miten nämä ajatukset olisi mahdollista saavuttaa vuonna 2050?

Työpajassa ryhmän yhteistoiminnan tuloksena syntyneessä visiossa kuvataan kestävää hyvinvointia tukevaa asumista vuonna 2050 näin:

Kestävä kehitys ja asukkaan hyvinvointi saavutetaan kodeilla, jotka adaptoituvat eli sopeutuvat asukkaan muuttuviin asumisen tarpeisiin. Kodit sopeutuvat ihmisen elämään, tottumuksiin ja preferensseihin sulautuvan digitalisaation sekä kestävien rakennusteknisten ja energian saantiin liittyvien ratkaisujen myötä. Kodit vahvistavat asukkaan ja yhteisön hyvinvointia, hyvää elämää ja terveyttä elämän eri vaiheissa ilman taloudellisia huolia.

Tulevaisuustaaajuus-menetelmän materiaalit ja selkeä ohjeistus mahdollistivat hyvin intensiivisen työskentelyn. Tällä kertaa työpajassa ei ehditty muutosta tukevien tekojen ideointiin saakka, ja siitä olisikin hyvä jatkaa, jotta visio ei jää vain visioksi.

Digisti mukaan osallistuvaan TKI-kumppanuuteen

JOONAS LEHIKAINEN

Erilaiset digitaaliset ratkaisut ja ympäristöt ovat arkipäivää työssä, opiskelussa ja vapaa-ajalla, ja mahdollistavat ajasta ja paikasta riippumatonta osallistumista. Mutta millainen digitaalinen ympäristö voisi mahdollistaa osallistuvaan TKI-kumppanuuteen perehtymisen sekä tarjota kaikille halukkaille mahdollisuuden osallistua yhteiskehittämiseen arjessa merkityksellisten ilmiöiden ja aiheiden äärellä? Tulevaisuustyöpajoissa pohdittiin, millainen voisi olla digitaalinen ympäristö tai alusta, joka auttaa toteuttamaan yhdenvertaiseen osallistumiseen ja yhteistoimintaan perustuvaa osallistuvaa TKI-kumppanuutta Metropolian TKI-verkostoissa.

Kestävän hyvinvoinnin tulevaisuustyöpajassa kutsuimme osallistujia yhteiskehittämään digitalustaa. Työpajan aluksi tutustuttiin Metropolian Myllypuron kampuksella sijaitsevaan SmartLab-livinglabiin, joka on Metropolian, ABB:n ja Skanskan yhteistyöstä syntynyt älykkään asumisen

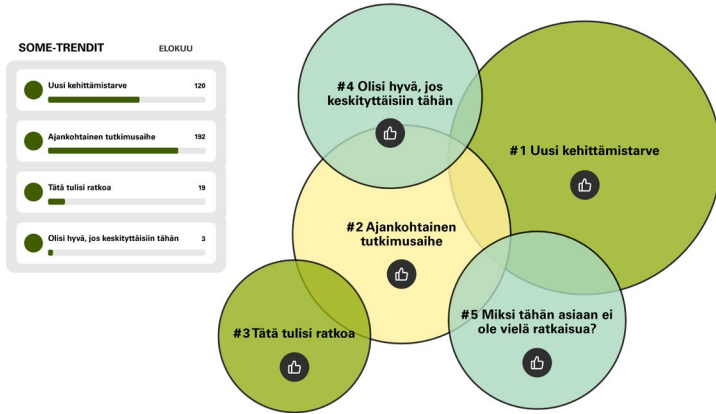
Kuva 7. SmartLab. Kuva: Marjaana Malkamäki, Metropolian kuva-arkisto

kehitysympäristö, jossa voidaan testata erilaisia kotiautomaation ratkaisuja. Tutustuminen viritti osallistujien ajatuksia teknologian mahdollisuuksista tulevaisuudessa.

Virittäytymisen jälkeen siirryttiin varsinaisen yhteiskehittämisen pariin, jossa pohdittiin, millainen olisi digitaalinen toimintaympäristö, joka auttaa osallistuvan TKI-kumppanuuden toteuttamista. Työskentelyssä hyödynnettiin esimerkkinä havainnekuviota (kuva 8) siitä, millainen voisi olla osallistumista mahdollistava digitaalinen ympäristö, jonne tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-aiheita ja tarpeita voi viedä ja rakentaa kumppanuuksia aiheiden äärelle.

Miten kaikki pääsisivät yhdenvertaisesti kertomaan kehitysideoistaan ja osallistumaan muiden ideoiden kehittämiseen?

Henkilö saa arkiaskareissaan idean, jota haluaisi lähettää jatkokehittämään. Millä eri tavoilla ideaan voisi jakaa muille digialustan käyttäjille? Miten henkilö itse ja muut voisivat osallistua idean kehittämiseen?

Kuva 8. Työpajassa esitetty kysymys yhdenvertaisen osallistumisen mahdollistamisesta verkkoalustan välityksellä, esimerkkinä kuvitteellinen verkkoalusta.

Työpajan osallistujat kirjasivat ensin ajatuksensa lapuille kysymyksiin, jotka liittyivät digitaalisen alustan käyttöön ja potentiaalisten käyttäjien tavoittamiseen. Lisäksi työpajassa käytiin keskustelua muun muassa siitä, kuinka eri sidosryhmät voivat käyttää alustaa, mitkä tekijät motivoivat alustan käyttöön ja millaisia kysymyksiä jatkuvuudessa kannattaa ottaa huomioon.

Keskeisinä tuloksina työpajoista nousi digitaalisen ympäristön visuaalinen houkuttelevuus, turvallisuus ja ymmärrettävä kieli. Osallistuvassa TKI-kumppanuudessa keskeistä on, että osallistumien perustuu yhdenvertaisuuteen ja vastavuoroisuuteen. Digitaalisen ympäristön tulisi olla vuorovaihteinen niin, että osallistuja tuntee olevansa tervetullut ja saa palautteen siitä, miten hänen oma panoksensa on vaikuttanut toimintaan. Ympäristön suunnittelussa tulee huomioida erilaisten käyttäjien moninaiset tarpeet. Työpajasta nousseet ideat ja näkemykset hyödynnetään Metropolian TKI-toiminnan kehittämisessä.

Uusi eurooppalainen Bauhaus! Osallistuvalla TKI-kumppanuudella kohti kestäväää hyvinvointia

PÄIVI KERÄNEN

Uusi eurooppalainen Bauhaus (New European Bauhaus eli NEB) on poikkeuksellinen EU-aloite, sillä se käynnistyi loppuvuodesta 2020 yhteiskehittämällä. Kuten osallistuvassa TKI-kumppanuudessa, aloitteen sisällön, tavoitteiden ja toimenpiteiden määrittelyyn kutsuttiin verkkovälineiden kautta mukaan kaikki eurooppalaiset kansalaiset, yhteisöt ja organisaatiot. Yhteisenä tavoitteena oli visioida yhdessä planeettamme kantokykyä kunnioittavia tulevaisuuden eurooppalaisia elinympäristöjä eri konteksteissaan.

Olemme Metropoliasa seuranneet aloitteen kehittymistä alkuvaiheista asti, sillä tunnistimme siinä mahdollisuuden

jakaa aiemmin oppimaamme ja oppia muiden kokemuksista myös Euroopan tasolla.

Osallistuva TKI-kumppanuus ja NEB?

NEBillä ja osallistuvalla TKI-kumppanuudella on paljon yhteistä. Metropoliasa TKI-profiilia kehitetään osallistuvan TKI-kumppanuuden suunnassa tavoitellen kestäväää hyvinvointia. NEB-aloitteen kolme arvoa – kestävyys, kauneus ja osallisuus – voidaan nähdä kestäväää hyvinvointia mahdollistavina tekijöinä.

Aloitteen osallistuvan lähestymistavan ja monialaisuuden periaatteet voivat toteutua muun muassa osallistuvan TKI-kumppanuuden kautta. Toisaalta kumppanuuteen perustuvan yhteistoiminnan arvot TKI-toiminnassa (avoimuus ja kunnioitus), periaatteet (yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus) sekä käytännön työpohjat voivat viitoittaa tarkempaa suuntaa NEB-projektien toteuttamiseen.

Metropolia osallistuu nyt ensimmäistä kertaa aktiivisesti EU-aloitteen yhteiskehittämiseen, ja tätä myöten on mukana politiikan tulevaisuuden suunnan määrittämisessä. Tärkeä tehtävämme on mahdollistaa yhteiskehittämiseen osallistumista myös muille ja rakentaa yhteistä tilaa eri lähtökohdista kaupunkiympäristöjä tarkasteleville ja kokeville.

Aloitteessa käytetty kieli on kuitenkin etäistä, abstraktia ja hankalasti ymmärrettävää monille. Yhteiskehittäen jatkuvasti muotoaan hakeva ja (tarkoituksella) väljästi määritelty aloite on myös hankala selittää kattavasti ja ytimekkäästi. Konkretia ja kulloisena kehittämiskohteena olevan tavoitteen rajaus vaikuttavatkin tähänastisen kokemuksemme perusteella olevan avainasemassa eri toimijoiden välisen yhteisen työskentelyn käynnistämisessä.

Samalla NEBin aihepiirit ja lähestymistapa kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi kuitenkin myös kiehtovat, kiinnostavat ja puhuttelevat myös niitä, jotka eivät EU-politiikkaa juuri seuraa. Kehitämme NEBin toimintaa yhdessä eri alojen asiantuntijoiden, opiskelijoiden ja muiden verkoston toimijoiden kanssa.

Esimerkiksi työpajassa pyysimme kulttuurihyvinvoinnista kiinnostuneita opiskelijoita ja eri alojen ammattilaisia valitsemaan kuvakortteja, jotka kuvasivat heidän omaa näkemystään kestävästä, kauniista ja osallisuutta edistävästä työ- tai elinympäristöstä. Näiden pohjalta pyysimme heitä tunnistamaan ryhmissä arkielämän ympäristöjä, joissa vähintään kaksi NEB-arvoa yhdistyvät, sekä keskustelemaan, mitä kaikkien kolmen arvon yhtäaikainen toteutuminen vaatisi ja miten yksilötasolla voi arjessa vaikuttaa näiden aikaansaamiseksi.

Työpajassa käyty keskustelu herätteli osallistujia pohtimaan omia vaikutusmahdollisuuksiaan ja erilaisten näkemysten yhteensovittamista. Osa osallistuneista myös tunnisti, missä ovat jo käytännössä olleet mukana toteuttamassa kolmen NEB-arvon mukaista toimintaa – eräs heistä kommentoi ymmärtäneensä pajassa, miten pienistä pisaroista lopulta muodostuu meri.

Seuraavia askeleita

Tällaista pistemäisistä, vaikkakin antoisista ja inspiroivista kohtaamisista on kuitenkin vielä matkaa tavoitteelliseen osallistuvassa TKI-kumppanuudessa toteutuvaan yhteiseen kehittämisprosessiin. Kohtaamisten orkestrointi vaatii aikaa ja järjestelmällistä panostusta. Metropoliassa on kuitenkin hyvät edellytykset toimia paikallistason NEB-orkestraattorina. Esimerkiksi Arabian kampuksella viime syksynä toimintansa käynnistänyt Luova Dimensio -yhteistyöalusta tarjoaa paljon mahdollisuuksia NEBiin liittyvien paikallisten kehittämisprosessien käynnistämisessä ja läpiviennissä. Näiden rakentamiseen kutsumme kaikki mukaan!

Tulevaisuustyöpaja kutsuu vastavuoroiseen yhteis- toimintaan

NEA VÄNSKÄ

Kestävän hyvinvoinnin tulevaisuustyöpajapäivä viritti osallistujia mielikuvittelemaan erilaisia tulevaisuuksia ja tunnistamaan erilaisen ja moninaisen asiantuntijuuden yhdistelyn mahdollisuuksia sekä hyötyjä kestävän hyvinvoinnin edistämiseksi. Tapahtumaan osallistujat täyttivät ajatuksiaan anonyymisti Padlet-alustalle. Padletille kertyneet oivallukset ovat antoisia! Esimerkiksi tulevaisuuskestävän kaupunkiympäristön suunnittelussa tunnistettiin, että taiteilijoiden ja luovien alojen toimijoiden, esteettömien ratkaisujen kokemusasiantuntijoiden sekä hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden asiantuntijoiden osallistuminen voisi mahdollistaa uudenlaisia kaupunkiympäristöjä, jotka houkuttelevat liikkumaan ja vahvistavat kansalaisten osallisuuden, yhteisöllisyyden ja voimaantumisen kokemuksia.

Osallistuminen itselle merkitykselliseen toimintaan ja yhteisen hyvän tavoitteluun osallistuvassa TKI-kumppanuudessa herätti innostusta. Kestävän hyvinvoinnin edistäminen yhdessä mahdollistaa yhteisöjen rakentumista tärkeiksi koettujen ilmiöiden äärelle. Kehittävä ja systeeminen arviointi auttaa suuntaamaan yhteistoimintaa ja varmistaa, etteivät olennaiset asiat huku jatkuvassa muutoksessa ja toiminnan hektisyydessä. Yhteinen ponnistelu kohti hyvää tulevaisuutta voi tuottaa tekijöilleen hyvinvointia, kun kumppaneiden yhteistoiminnassa mahdollistuu osallisuuden, yhteistoimijuuden ja yhdenvertaisuuden periaatteet.

Kestävän hyvinvoinnin tulevaisuustyöpajojen annista keskeiseksi kiteytyy yhdessä oppiminen ja vastavuoroisuus kumppanuudessa. Kestävän hyvinvoinnin edistäminen edellyttää yhteistä ponnistelua. Jaetun asiantuntijuuden ja vahvuuksien päälle rakentaessa ponnistusalueista tiivistyy kestävämmäksi ja mahdollistaa kurkottelua kohti hyvää tulevaisuutta.

Kirjoittajat

Sari Helenius

Toimin lehtorina kuntoutuksen (ylempi AMK) tutkinto-ohjelmassa Metropolia Ammattikorkeakoulun Hyvinvoinnin osaamisalueella. Projektitoimijana olen mukana kehittämässä kumppanuusperustaista yhteistoimintaa monialaisessa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnassa.

Panu Karhinen

Olen vanhustyön lehtori ja kiinnostunut tulevaisuuden tutkimisesta ja käyttäjilleen parempien ja elämälle kestävämpien tuotteiden ja palveluiden yhdessä tehtävästä kehittämisestä. Taustani on gerontologiassa, toimintaterapiassa ja kansainvälisessä ja kotimaisessa TKI-toiminnassa.

Päivi Keränen

Kiinnostukseni ja osaamiseni keskittyy muotoiluajattelun soveltamiseen kestäväyyteen tähtäävässä osallistuvassa kaupunkikehittämisessä. Minua kiehtoo kompleksisten haasteiden yhteinen ymmärrettäväksi tekeminen sekä tiedon, toimijuuden ja välittämisen vahvistaminen matkalla kohti kestävyttä. Toimin Hytke-hankkeessa asiantuntijana ja koordinoin teemavastaavana Uusi eurooppalainen Bauhaus-kumppanuutta Metropoliasa.

Joonas Lehtikoinen

Toimin Metropolian Hytke-hankkeessa asiantuntijana ja olen mukana kehittämässä digitaalisia ratkaisuja osallistuvan TKI-kumppanuuden tueksi.

Tomi Mäki-Opas

Tutkimukseni ja osaamiseni liittyy systeemisen lähestymistavan hyödyntämiseen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi ja huono-osaisuuden vähentämiseksi. Erikoisosamistani ovat osallistavat yhteiskehittämisen menetelmät, vaikuttavuuden mittaaminen, arviointiasetelmat ja vaikuttavuustiedon hyödyntäminen päätöksenteon tukena. Minua kiinnostaa, miten hyvinvointipolitiikkaa voitaisiin kehittää vaikuttavammaksi, osallistavaksi, ja voimaannuttavaksi.

Arto O. Salonen

Asiantuntijuuteni liittyy kestävään yhteiskuntaan siirtymiseen. Väittelin vuonna 2010 aiheesta Kestävä kehitys globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnan haasteena. Toimin nykyään professorina Itä-Suomen yliopistossa ja olen Suomen kestävyyspaneelin jäsen. Tutkimuksellinen lähestymistapani on tieteidenvälinen ja tulevaisuussuuntautunut.

Salla Sipari

Osaamisen kohdistuu ja karttuu yhteiskehittämisessä ja jatkuvassa oppimisessa. Tutkimus- ja kehittämistyötäni suuntaan kokonaisuuksien kautta hahmottamiseen, asioiden väliin suhteisiin ja vuorovaikutusprosesseihin. Minua innostavat kumppanuusperustainen yhteistoiminta verkostoissa ja niistä nousevat voimavarat hyvinvoinnin edistämisessä. Toimin yliopettajana Metropoliasa.

Pilvi Tuomola

Olen voimavarakeskeisellä ja tulevaisuuteen suuntaavalla työotteella asioita lähestyvä kuntoutuksen asiantuntija. Sydämeni sykkii yhdessä oppimiselle ja kehittämiselle. Viehätyn mahdollisuudesta etsiä yhdessä sekä erilaisia näkökulmia asioihin että ihmisten voimavaroja ja vahvuuksia.

Sara Väisänen

Olen Invalidiliiton kouluttama kokemustoimija sekä markkinoinnin ja viestinnän opiskelija. Haluan edistää yhdenvertaisuutta ja kaikille toimivaa yhteiskuntaa olemalla aktiivisesti mukana monissa verkostoissa. Olen innostunut oppimaan muilta ja kehittämään toimintatapoja yhdessä.

Nea Vänskä

Toimin lehtorina kuntoutuksen YAMK-tutkinnossa sekä projektipäällikkönä Metropolia Ammattikorkeakoulussa. Erityinen mielenkiinnon kohteeni on edistää kestävää hyvinvointia sekä osallistumista ja toimijuutta vahvistavia toimintatapoja. Innostun yhdessä tutkimisesta ja ajattelen, että tulevaisuuskestäviä, merkityksellisiä ja arjessa toimivia käytänteitä kehitetään parhaimmillaan yhdessä, osallistuvassa tutkimuskumppanuudessa.

Lähteet

Deci, E. L. & Ryan, R. M. 2000. The “What” and “Why” of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry* 11(4), 227–268. Lawrence Erlbaum Associates, Inc. https://doi.org/10.1207/S15327965P-L11104_01.

OECD 2015. Frascati Manual 2015: Guidelines for Collecting and Reporting Data on Research and Experimental Development, The Measurement of Scientific, Technological and Innovation Activities. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264239012-en>.

Sitra 2021. Tulevaisuustajaajuus. <https://www.sitra.fi/hankkeet/tulevaisuustajaajuus/>. Viitattu 13.2.2023.

Metropolia Ammattikorkeakoulun
julkaisemat mikrokirjat ovat
mikroartikkeleista koottuja
kokonaisuuksia. Lyhyissä
mikroartikkeleissa kirjoittajat
kiteyttävät ajatuksensa meneillään
olevasta kehitystyöstä tai aloittavat
keskustelun uudesta aiheesta.

Metropolia Ammattikorkeakoulu